

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
державного
управління, публічного
адміністрування та
економічної політики
Протокол № 2 від 16.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	D «Бізнес, адміністрування та право»
Спеціальність	D4 «Публічне управління та адміністрування»
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	«Державна служба»

Статус дисципліни

вибіркова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Розробник:
к.е.н, доцент

Марина ГРУЗД

Завідувач кафедри
державного управління,
публічного
адміністрування та
економічної політики

Наталія ГАВКАЛОВА

Гарант програми

Наталія ГАВКАЛОВА

Харків
2025

ВСТУП

Суспільне усвідомлення цінності людського життя, важливості повноцінного та гармонійного розвитку кожної особистості, її фізичних, моральних і духовних здібностей, а також необхідності створення умов для самореалізації людського потенціалу вимагають від науки і органів виконавчої влади об'єктивного та своєчасного визначення основних стратегічних напрямів та пріоритетів соціального розвитку України. Соціальні пріоритети повинні бути в усіх ланках сучасних трансформаційних перетворень, у тому числі в інноваційно-інвестиційних процесах, структурних та інституційних зрушеннях, сучасній політиці регіонального розвитку.

Внаслідок засвоєння навчального матеріалу здобувач освіти отримує знання, уміння та навички проведення аналізу, раціонального і критичного оцінювання системи соціально-класових відносин при ефективному застосовуванні інструментів регулювання соціальної взаємодії та здійсненні соціального моніторингу з метою діагностики соціального розвитку для формування передумов демографічного розвитку та усвідомлення особливостей соціального розвитку країни й означення пріоритетів розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні соціальної справедливості.

Навчальна дисципліна «Соціальний розвиток» є вибірковою навчальною дисципліною, яка вивчається згідно з навчальним планом забезпечення другого рівня вищої освіти спеціальності D4 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Державна служба».

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів освітнього ступеня «магістр» публічного управління та адміністрування системи знань та професійні компетентності щодо засад управління соціальним розвитком на рівні регіону та держави, наявного стану соціальної політики та соціального захисту населення; сучасних тенденцій та пріоритетів соціального розвитку, напрямів соціальної та гуманітарної політики України з урахуванням зарубіжного досвіду у сфері соціальних процесів для здійснення аналізу соціальних проблем та розробки пропозиції щодо їх розв'язання.

Завданнями навчальної дисципліни «Соціальний розвиток» є:

формування здатності усвідомлювати особливості соціального розвитку країни та означати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні соціальної справедливості;

формування навичок проводити аналіз, раціонально і критично оцінювати систему соціально-класових відносин, ефективно застосовувати інструменти регулювання соціальної взаємодії;

формування здатності визначати фактори, що впливають на людський розвиток та аналізувати основні соціальні показники;

формування здатності здійснювати планування, аналіз та оцінку ефективності заходів державної політики соціального розвитку з метою підвищення рівня та якості життя населення;

формування навичок використовувати переваги національної свідомості і підбирати конкретні засоби та інструменти для належної реалізації гуманітарної політики;

формування здатності визначати оптимальні способи та напрямки організаційного розвитку соціальних структур за рахунок створення належного ринкового законодавства;

формування здатності здійснювати соціальну діагностику за допомогою використання соціально-економічних показників соціального розвитку та проводити аналіз процесів розширення населення за рівнем доходів;

формування здатності здійснювати соціальний моніторинг з метою діагностики соціального розвитку та формування передумов демографічного розвитку.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення законів та закономірностей функціонування організаційно-управлінського механізму соціального розвитку суспільства.

Об'єктом навчальної дисципліни є механізм впровадження та реалізації державної політики соціального розвитку.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН04	ЗК01, ЗК03, ЗК04, ЗК07, СК03, СК04
РН07	ЗК01, ЗК03, ЗК04, ЗК07, СК04, СК08, СК13
РН08	ЗК02, ЗК05, СК01, СК08, СК11
РН11	ЗК05, ЗК07, СК04, СК08

де, РН04. Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.

РН07. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.

РН08. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.

РН11. Розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні

законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні та екологічні наслідки варіантів рішень.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК03. Здатність розробляти та управляти проєктами.

ЗК04. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.

ЗК05. Здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології.

ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК01. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

СК03. Здатність організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування.

СК04. Здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.

СК08. Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.

СК 11. Здатність використовувати інструменти партисипативної демократії в громадах для забезпечення соціально-економічного розвитку в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

СК 13. Здатність здійснювати дослідження щодо вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку держави, регіонів та територіальних громад.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1.1. Предмет дисципліни й основні поняття

Підходи до визначення понять «соціальний розвиток» та «соціальна політика». Визначення предмета «Соціального розвитку». Складові соціального розвитку. Визначення поняття «сталий розвиток».

1.2. Завдання та методологія дисципліни «Соціальний розвиток»

Основні завдання дисципліни «Соціальний розвиток». Зв'язок соціального розвитку з економічними дисциплінами та іншими науками. Поняття «якість життя». Соціальна справедливість і ефективність. Інструменти державного регулювання соціальним розвитком. Методи державного регулювання соціального розвитку. Характеристика основних методів, що використовуються при аналізі соціального розвитку.

1.3. Критерії соціального розвитку.

Рівень людського потенціалу суспільства. Піднесення і збіднення потреб. Соціальна справедливість як загальнолюдська соціальна регулятивна цінність. Соціальний розвиток суспільства як прогресивна тенденція. Стратегічні напрями соціального розвитку суспільства.

1.4. Соціальна політика як необхідна складова соціального розвитку

Сутність та основні ознаки соціальної держави. Роль соціальної політики у становленні соціальної держави. Умови реалізації соціальної політики. Основні напрями та пріоритети соціальної політики. Принципи реалізації соціальної політики. Рівень сучасного розвитку соціального комплексу країни.

1.5. Суб'єкти, механізми і інструменти соціальної політики

Людина як суб'єкт соціальної політики. Держава та політичні партії в системі суб'єктів соціальної політики. Громадські організації як суб'єкти соціальної політики. Механізми та інструменти соціальної політики. Моделі соціальної політики.

Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин

2.1. Основні рівні дослідження соціальних відносин

Соціальна взаємодія та її види. Типи поведінки. Різноманітні види соціальних відносин.

2.2. Соціальна політика в сфері розвитку соціальних відносин

Соціальна політика в сфері розвитку соціально-класових відносин. Соціально-трудові відносини як об'єкт соціальної політики. Особливості соціальної політики щодо розвитку демографічних відносин. Види й функції соціальних інститутів.

2.3. Соціоекономічний розподіл і соціальна нерівність

Суспільний розподіл праці і соціальна структура. Сутність соціальної нерівності. Основні фактори, які впливають на соціальну нерівність. Погляди деяких науковців на соціальну нерівність. Проблеми соціальної політики в Україні.

Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку

3.1. Соціальні показники

Основні соціальні показники: ВВП на душу населення, прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата. Номінальна та реальна заробітна плата. Безробіття в Україні.

3.2. Аналіз соціальної структури сучасного українського суспільства

Процес історичного розвитку соціальної структури. Теорії та концепції. Елементи соціальної структури. Структурні компоненти соціальної структури.

3.3. Аналіз індексу людського розвитку регіонів України на основі використання вітчизняних та світових методик

Сутність людського розвитку. Основні показники для вирахування індексу людського розвитку. Методики розрахунку індексу людського розвитку. Показники, які характеризує індекс людського розвитку.

Тема 4. Державна політика соціального розвитку

4.1. Державна політика в сфері соціального захисту

Соціальний захист та соціальне забезпечення. Державні соціальні стандарти та нормативи. Соціальне страхування як механізм реалізації соціальної політики держави. Соціальна допомога та соціальні послуги. Пенсійне забезпечення в умовах реформування вітчизняної пенсійної системи.

4.2. Державна політика у сфері культури

Культурна політика держави як чинник трансформації суспільних відносин. Нормативно-правові засади функціонування сфери культури в Україні. Інституційне структурування і фінансова основа реалізації державної культурної політики в Україні.

4.3. Державна політика у сфері охорони здоров'я

Стан сфери охорони здоров'я в Україні. Ресурсне забезпечення системи охорони здоров'я в Україні. Історичний досвід та сучасний стан реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні

5.1. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика

Сутність гуманітарного розвитку. Пріоритети і перспективи гуманітарної політики країни. Гуманітарний аудит та розробка і реалізації державних програм у гуманітарній сфері.

5.2. Формування національної свідомості

Феномен української ідентичності. Поняття міжетнічної взаємодії. Спільне минуле – спільне майбутнє. Духовна єдність поліконфесійної країни. Вплив засобів масової інформації на формування національної свідомості.

5.3. Моделі міжетнічної взаємодії в українському суспільстві

Теоретико-методологічні підходи до дослідження міжетнічної взаємодії. Міжетнічна взаємодія на прикладі поліетнічного міста. Моделі міжетнічної взаємодії в поліетнічному місті.

5.4. Міжнародне гуманітарне право

Засади міжнародного гуманітарного права. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне право прав людини в системі міжнародного права, принципи їх взаємодії. Правовий статус окремих категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві. Міжнародно правовий захист жертв війни. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права.

Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур

6.1. Рівні і види соціальних структур

Поняття соціальної структури. Рівні соціальної структури. Основні види та елементи соціальної структури. Соціальні групи. Проблеми, пов'язані з вивченням соціальної структури.

6.2. Інституційні перетворення та організаційний розвиток соціальних структур. Правові інститути та створення ринкового законодавства.

Трансформація відносин власності (роздержавлення і приватизація), пошук ефективного власника. Система державного управління (адміністративна реформа). Інститут соціального партнерства і соціальний контроль за господарською та фінансовою діяльністю.

Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку

Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку

7.1. Соціальна діагностика як необхідний елемент механізму оцінювання публічного управління у сфері соціальної політики

Поняття соціальної діагностики. Критерії соціальної діагностики. Соціальні показники розвитку. Структура процесу діагностики. Механізм публічного управління у сфері соціальної політики на рівні регіону та держави. Засоби соціально-орієнтованого управління. Демографічний розвиток. Характеристика матеріального добробуту населення. Показники соціального неблагополуччя.

7.2. Функції діагностики соціального розвитку в системі механізму публічного управління

Зміст поняття «механізм державного управління». Механізм формування і реалізації публічного управління. Функції діагностики соціального розвитку.

7.3. Міжнародні показники соціального розвитку та їх застосування для соціальної діагностики

Соціально-економічні показники соціального розвитку. Індекс людського розвитку. Індекс гуманітарного розвитку. Індекс людської бідності. Індекс неблагополуччя. Інтегральний показник соціально-економічної захищеності населення. Індекс добробуту. Аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів.

Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі публічного управління

8.1. Соціальний моніторинг як вид соціальної діагностики

Інформаційна база для оцінювання соціального розвитку. Соціальний моніторинг. Соціальна експертиза. Демографічний розвиток.

8.2. Методика діагностики регіонального соціального розвитку

Показники соціального розвитку. Показники фінансування соціальних галузей. Середня очікувана тривалість життя. Матеріальний добробут населення. Умови належного рівня освіти. Інтегральний індекс соціального розвитку.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва завдання	Зміст
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. Завдання «Аналіз міжнародних соціальних показників європейських країн»	Здійснення аналізу динаміки міжнародних соціальних стандартів рівня життя, визначення впливу змін соціальних показників на рівень і якість життя населення країни
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. Семінарське заняття 1	Розгляд питань на семінарському занятті: 1. Аналіз інструментів та методів державного регулювання соціального розвитку. 2. Методи аналізу соціального розвитку. 3. Підходи до визначення поняття «Соціальна справедливість». 4. Стратегічні напрями реалізації концепції соціального розвитку в Україні.
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин. Семінарське заняття 2	Розгляд питань на семінарському занятті: 1. Характеристика основних суб'єктів соціальної політики України. 2. Механізми та інструменти соціальної політики. 3. Нормативно-правове закріплення регулювання відносин соціальної сфери. 4. Реалізація завдань соціальної політики на державному, регіональному та територіальному рівнях
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин. Завдання «Аналіз демографічної ситуації в Україні»	Оцінювання демографічного стану в Україні, проведення аналізу: природного руху населення за місцем проживання; структури наявного населення; постійного населення за окремими віковими групами за регіонами; економічної активності населення за окремими віковими групами. Означення заходів щодо покращення демографічного стану в Україні
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин. Завдання «Аналіз міграційних потоків»	Проведення аналізу міграційного руху населення за регіонами за місцем проживання та міждержавної міграції населення за регіонами
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин. Завдання «Розрахунок показників ринку праці»	Здійснення розрахунку показників ринку праці
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин. Завдання «Розрахунок показників збалансованості робочих місць і робочої сили»	Виконання завдань з розрахунку коефіцієнтів, що характеризують наявність незбалансованості на ринку праці та показників економічної активності населення

Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні. Завдання «Open-space» Національні пріоритети гуманітарного розвитку України»	Здійснення аналізу та означення пріоритетів гуманітарного розвитку на рівні держави при використанні інтерактивних тренінгових технологій та методи навчання
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку. Завдання «Оцінювання структури грошових доходів і витрат населення»	Виконання завдань з оцінювання динаміки складових грошових доходів та витрат населення. Означення впливу змін структури доходів і витрат на якість життя населення
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку. Завдання «Розрахунок показників людського потенціалу»	Виконання завдань щодо розрахунку індексу пропорційного відтворення людського потенціалу та наявного людського потенціалу
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку. Завдання «Аналіз мінімального споживчого бюджету»	Опрацювання практичних завдань щодо розрахунку вартості прожиткового мінімуму та вартості продуктового набору для працездатної особи
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі публічного управління. Завдання «Аналіз умов проживання населення»	Здійснення аналізу відповідності умов проживання населення, стану та охорони здоров'я за наданими показниками рівня та якості життя населення
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі публічного управління. Завдання «Аналіз соціальної безпеки людини»	Проведення аналізу соціальної безпеки людини за допомогою розрахунку показників: межа бідності, сукупний дефіцит доходів бідного населення, середній дефіцит доходів бідного населення, глибина бідності

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою лекційного заняття. Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка презентації за заданою темою: «Макроекономічна збалансованість у суспільстві»
Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка презентації за темою: «Міжнародні параметри соціального розвитку», «Шляхи реформування ринку праці»
Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка презентації за темою: «Роль неурядових громадських організацій у розвитку системи соціального захисту». Підготовка до контрольної роботи
Тема 4. Державна політика соціального розвитку	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою: «Процес історичного розвитку соціальних структур». Виконання есе за темою «Вплив соціальних інститутів на розвиток суспільства»
Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка есе: «Види державних програм у гуманітарній сфері». Підготовка до контрольної роботи
Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань. Підготовка до колоквиуму
Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань
Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі публічного управління	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка презентації за темою: «Заходи підвищення рівня та якості життя населення регіону» Підготовка до колоквиуму

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких:

Словесні (лекція (Теми 1-8), проблемна лекція (Тема 1, Тема 2, Тема 4, Тема 5, Тема 8), міні-лекція (Тема 2, Тема 3, Тема 6, Тема 7).

Наочні (демонстрація, презентації (Теми 1-8)).

Практичні (практична робота (Теми 1-8), есе (Тема 4, Тема 5), «Open-space» (Тема 5), робота в малих групах (Тема 1, Тема 2, Тема 3, Тема 8), мозкові атаки (Теми 1-8), індивідуально-дослідницька робота (Тема 5, Тема 8).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу отримати допуск до екзамену – 35 балів).

Поточний контроль включає оцінювання здобувачів під час:

практичних (семінарських) занять – за умови виконання здобувачем всіх практичних завдань згідно робочого плану (технологічної карти) з навчальної дисципліни «Соціальний розвиток» та участі в обговоренні проблемних та дискусійних питань за темою практичного (семінарського) заняття.

Формами поточного оцінювання та методами демонстрування результатів навчання здобувачів в рамках самостійної роботи є:

Перевірка виконаних домашніх завдань щодо використання в дослідженнях різних методів для оцінювання соціального розвитку на місцевому та регіональному рівнях в контексті реалізації політики європейської інтеграції. Кожне домашнє завдання оцінюється у 5 балів за умови правильного виконання та наявності висновків. Кількість домашніх завдань – 2, максимальна кількість балів за усі домашні завдання становить 10. Підготовка есе – 5 балів, максимальна кількість балів за есе – 10 балів. Експрес контрольна робота – 10 балів (загальна кількість балів за вірно виконані контрольні роботи 20 – балів).

Есе, що оцінює здатність здобувача обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки щодо проблем визначення впливу соціальних інститутів на розвиток суспільства; вміння проводити аналіз видів державних програм в гуманітарній сфері. Есе оцінюється після обговорення його здобувачами та викладачем.

Презентації та виступи на заняттях (5 балів за кожну презентацію), що дозволяють оцінити рівень засвоєння теоретичних основ соціального розвитку держави та дієвих інструментів в сфері соціальної політики; ознайомлення з нормативно-правовими та законодавчими актами України, а також із сучасною літературою вітчизняного і зарубіжного досвіду у сфері соціального розвитку; вміння поєднувати теорію з практикою при розв'язанні практичних завдань. Кількість презентацій – 4, максимальна кількість балів за всі презентації становить 20.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Для оцінки письмової екзаменаційної роботи використовуються такі критерії:

тестові завдання – 10 тестів – кожна вірна відповідь оцінюється у 2 бали; практичне завдання 1 – максимальна оцінка за вирішене завдання складає 4 бали; практичне завдання 2 – максимальна оцінка за вирішене завдання складає 8 балів; практичне завдання 3 – максимальна оцінка за вирішення якого складає 8 балів. Підсумкова оцінка за екзаменаційну роботу складається з суми балів за вирішення всіх завдань.

Здобувача освіти слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни з формою семестрового контролю екзамен (іспит)).

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ

Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський) рівень

Спеціальність D4 «Публічне управління та адміністрування»

Навчальна дисципліна: «Соціальний розвиток»

БІЛЕТ № 1

Тестові завдання

1. Соціальний розвиток – _____.
(відкрите питання)

2. Головні завдання соціального розвитку – _____.
(відкрите питання)

3. Об'єктивні умови соціального розвитку:

а) трансформація суспільних відносин;

б) здійснення соціального управління, реалізація соціальної політики на основі сучасних механізмів та інструментів;

в) реформування соціальних відносин суспільства;

г) реформування політичної системи суспільства;

д) створення умов для духовного розвитку суспільства;

е) забезпечення засобами соціального державного управління для вирішення суперечностей між новими суспільними відносинами.

4. Мінімальний споживчий бюджет – це:

а) та межа, за якою особа живе за умов обмеження найнеобхідніших життєвих потреб;

б) соціальне явище, спричинене нестачею матеріальних засобів для забезпечення життєвих потреб людини чи родини;

в) майновий стан, за якого витрати домогосподарства на харчування перевищують 80 % їх середньомісячний дохід;

г) злиденне існування фізичної особи, той стан, за якого через брак коштів неможливо підтримувати достойний спосіб життя;

д) соціальні відносини, що характеризуються відсутністю необхідних матеріальних засобів, щоб провадити достойне життя.

5. Прожитковий мінімум – це:

а) та межа, за якою особа живе за умов обмеження найнеобхідніших життєвих потреб;

б) соціальне явище, спричинене нестачею матеріальних засобів для забезпечення життєвих потреб людини чи родини;

в) майновий стан, за якого витрати домогосподарства на харчування перевищують 80% їх середньомісячний дохід;

г) злиденне існування фізичної особи, той стан, за якого через брак коштів неможливо підтримувати достойний спосіб життя;

д) вартісна величина продуктів харчування достатня для забезпечення нормального функціонування організму людини, забезпечення його здоров'я та мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціально-культурних потреб людини.

6. Малозабезпеченість – це:

а) відсутність достатніх матеріальних і культурних ресурсів підтримки здорового існування;

б) соціальне явище, спричинене нестачею матеріальних засобів для забезпечення життєвих потреб людини чи родини;

в) неспроможність особи чи сім'ї з огляду на об'єктивні чинники забезпечити середньомісячний сукупний дохід на рівні прожиткового мінімуму;

г) злиденне існування фізичної особи, той стан, за якого через брак коштів неможливо підтримувати достойний спосіб життя;

д) соціальні відносини, що характеризуються відсутністю необхідних матеріальних засобів, щоб провадити достойне життя.

7. Основні функції громадських організацій у сфері соціальної політики – це:

а) соціодинамічна;

б) ідеологічна;

в) інтегративна;

г) соціофундаментальна;

- д) соціопродуктивна;
- е) соціодинамічна;
- є) функція удосконалення соціальної інфраструктури.

8. Соціофундаментальна функція громадських організацій у сфері соціальної політики полягає у такому:

а) людина незалежно від її соціального етнічного релігійного походження, статі, стану здоров'я, не відчуває себе ізольованою та отримує можливість реалізувати свій соціальний потенціал;

б) суб'єкти соціальної політики та соціальні програми допомагають тим соціальним групам, які через низку причин не спроможні брати участь у соціальному виробництві, засвоювати альтернативні види соціально-корисної діяльності;

в) постійний розвиток якостей людини або соціальних спільнот та способів їхнього життя;

г) підтриманні стабільності суспільства як цілісної соціальної системи;

д) реалізація цілей соціальної політики;

е) підтримання у людини потреби і здатності до активного життя.

9. Соціальна політика – _____ (відкрите питання)

10. Суб'єктивна основа для природного відтворення населення:

а) демографічна;

б) соціальна;

в) економічна;

г) політична;

д) духовна;

е) культурна.

Завдання 1. Розрахувати коефіцієнти працевлаштування та звільнення якщо відомо, що протягом звітного року було працевлаштовано 0,4% загальної кількості населення працездатного віку. Чисельність населення працездатного віку країни становить у базовому році 17854,4 тис. чол., що на 0,4% більше ніж у розрахунковому році. Втратили роботу 6,4% загальної кількості населення працездатного віку. У базовому році кількість працевлаштованого населення склала 35457 чол., що на 0,7 % менше ніж у звітному році.

Завдання 2. Провести аналіз міждержавної міграції населення за регіонами та визначити міграційне сальдо у січні-березні за допомогою даних таблиці.

Таблиця

Міждержавна міграція населення за регіонами у січні-березні, осіб

Регіони України	Кількість прибулих	Кількість вибулих
Україна		
Вінницький	2737	3128
Волинський	1885	1895

Дніпропетровський	4514	4348
Донецький	2290	3043
Житомирський	2497	2579
Закарпатський	1098	1095
Запорізький	1934	2134
Івано-Франківський	2219	2044
Київський	7173	3477
Кіровоградський	1981	2053
Луганський	1956	1354
Львівський	4031	4104
Миколаївський	1679	1950
Одеський	6713	5307
Полтавський	3108	2787
Рівненський	2297	2355
Сумський	2073	2162
Тернопільський	2235	2063
Харківський	5523	5125
Херсонський	1452	1694
Хмельницька	2665	2624
Черкаський	2115	2256
Чернівецький	1607	1408
Чернігівський	1921	1898
м. Київ	6197	5624

Завдання 3. Розрахувати індекс розвитку людського потенціалу та індекс зубожіння. Вихідні дані для розрахунку наведені в табл.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунку індексу розвитку людського потенціалу та індексу зубожіння

Показник	Держава А	Держава Б
Очікувана тривалість життя, років	65,7	72,1
Рівень освіченості дорослого населення, %	95,0	68,1
Сукупна частка осіб, що навчаються, %	89,3	45,2
Реальний ВВП на одну особу, дол. США	53680	6780
Знедоленість з точки зору тривалості життя, %	2,1	22,4
Знедоленість з точки зору знань, %	1,3	28,0
Знедоленість з точки зору належного рівня життя, %	17,1	15,1
Знедоленість з точки зору ізоляції, %	0,5	10,4
Частка населення, яка не має можливості користуватися медичними послугами	7,9	17,5
Частка населення, яка не має доступу до питної води, %	11,4	24,5
Частка дітей, у віці до 5 років, яка страждає на відставання у вазі, %	1,4	9,7

Критерії оцінювання

Результат іспиту оцінюється у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна, що зараховується – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Екзаменаційний білет складається з 10 тестових завдань та трьох ситуаційних завдань, які перевіряють рівень оволодіння здобувачами освіти професійними компетентностями з аналізу рівня та якості життя населення, аналізу демографічної ситуації та матеріального добробуту населення, аналізу індексу людського розвитку регіонів України, аналізу мінімального споживчого бюджету, аналізу умов проживання населення, стану та охорони здоров'я і соціальної безпеки людини, аналізу зайнятості міського населення та ринку праці.

Практичне завдання 1 розкриває рівень оволодіння здобувачами освіти професійними компетентностями зі здійснення комплексного аналізу зайнятості міського населення та ринку праці, умов життя населення регіону за компонентами, здатність визначати зміни індексу зростання (падіння) реальних доходів на душу населення, мінімального споживчого бюджету.

Практичне завдання 2 розкриває рівень оволодіння здобувачами освіти професійними компетентностями з аналізу структури та динаміки міждержавної міграції населення за регіонами, обсягів ВРП на душу населення та валового регіонального продукту у фактичних цінах за роками, наявного доходу населення регіонів України.

Практичне завдання 3 розкриває рівень оволодіння здобувачами освіти професійними компетентностями з проведення порівняльного аналізу індексу розвитку людського потенціалу та індексу зuboжіння, індексу рівня життя, індексу тривалості життя та індексу досягнутого рівня освіти. Кожне завдання екзаменаційного білета оцінюється окремо.

Підсумкова оцінка за екзамен складається з суми балів за виконання всіх завдань та округлюється до цілого числа за правилами математики.

Тестові завдання оцінюються в 20 балів.

Алгоритм вирішення кожного практичного завдання включає окремі етапи, які відрізняються щодо складності, трудомісткості та значення для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного наступним чином:

1. Оцінка за правильність виконання практичного завдання 1 дорівнює 4 балам і включає:

- 1 бал за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання;
- 1 бал за арифметичну правильність розрахунків та охайність представлення результатів;
- 2 бали логічну послідовність, аргументованість і ґрунтовність висновку.

2. Оцінка за правильність виконання практичного завдання 2 дорівнює 8 балам і включає:

– 2 бали за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання;

– 3 бали за арифметичну правильність розрахунків та охайність представлення результатів;

– 3 бали за логічну послідовність, аргументованість і ґрунтовність висновку.

2. Оцінка за правильність виконання практичного завдання 3 дорівнює 8 балам і включає:

– 2 бали за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання;

– 3 бали за арифметичну правильність розрахунків та охайність представлення результатів;

– 3 бали за логічну послідовність, аргументованість і ґрунтовність висновку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вступ до публічного адміністрування : навч. посіб. / За заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. – Харків : Видавничий дім «Право», 2025. – 304 с. – Режим доступу <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/37149>.

2. Державна політика гуманітарної безпеки у контексті становлення громадянського суспільства в Україні : навч. посіб. / І. О. Парубчак, Н. Б. Радух, Г. Н. Гринишин та ін. – Київ : Видавництво «Олді+», 2022. – 280 с.

3. Соціальна політика : навч. посіб. / Н. Коляда, І. Карпич. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2024. – 192 с.

4. Соціальний розвиток : навч. посіб. / І. М. Гавриленко, М. П. Недюха, Ю. І. Яковенко. – Херсон : Олді-плюс, 2025. – 578 с.

Додаткова

5. Градівський В. М. Впровадження механізмів публічного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні : регіональний аспект / В. М. Градівський // Державне управління : удосконалення та розвиток. 2022. № 8, С. 38 – 47.

6. Державне регулювання соціальної сфери : навчальний посібник / Ю. В. Сотнікова; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (1,57 МБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 155 с. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30338>

7. Міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. / М. В. Грушко, В. В. Музика, Т. С. Федорова [на ін.]; за ред. О. В. Бігняка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 136 с.

8. Міжнародне гуманітарне право. Особливості застосування в умовах збройної агресії РФ проти України / Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, І. М. Копотун [на ін.]. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2023. – 598 с.

9. Міжнародні соціальні інституції та програми : навчальний посібник / Г. В. Назарова, Е. Р. Степанова; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (1,95 МБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 285 с. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30609>

10. Організаційно-правові засади розвитку державної політики України в гуманітарній сфері : навч. посіб. / О. Е. Сидорова, В. В. Шаблистий, М. П. Юніна. За заг. ред. докт. юрид. наук, проф., заслуж. діяча науки і техніки України Юніна О. С. – Дніпро: Арт-Прес, 2023. – 264 с.

11. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В. Є. Савка, Н. М. Хома [на ін.]; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. – Львів: «Новий світ – 2000», 2024. – 318 с.

12. Соціальна політика в Україні у воєнний час : 2022-2023 (Липень 2023). Київ: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2023. – 28 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2023/Соціальна%20політика%20в%20Україні.pdf>

13. Соціальна політика та політика соціального забезпечення : навч. посіб. / С. К. Андрейчук. – Львів: Видавець ФОП Марченко Т. В.», 2024. – 141 с.

14. Сушко А. І. Гуманітарна політика держави : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. І. Сушко, Е. В. Мамонтова, Т. М. Краснопольська; НУ «ОЮА»; каф. політ. теор. – Одеса : НУ «ОЮА», 2022. – 48 с.

15. World Social Report 2024 – Social Development in Times of Converging Crisis : a Call for Global Action / United Nations. John Wiley & Sons, 2025. – 102 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

16. Офіційний веб-портал Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>

17. Офіційний веб-портал Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/>

18. Офіційний веб-портал Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу Word Social: <https://www.me.gov.ua/>

19. Офіційний веб-портал Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/>

20. Офіційний веб-портал Міністерства розвитку громад та територій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.mindev.gov.ua/>

21. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.rada.gov.ua/>

22. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Соціальний розвиток» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3415>.

23. Урядовий портал : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/>